

Diplomová práce

Martin Rabas

Dynamis a energeia* jsoucna: příspěvek k interpretaci Aristotelovy *Metafyziky

posudek oponenta

Martin Rabas si ve své diplomové práci vytyčil za úkol podat výklad pojmů *dynamis* a *energeia* ve vybraných kapitolách knihy *Théta* Aristotelovy *Metafyziky*. Vychází přitom z předpokladu, že v této knize můžeme nalézt minimálně dvě různá pojetí *dynamis* a jim odpovídající pojetí *energeia*. V první polovině knihy stojí v popředí *dynamis* pochopená primárně jako „vlastnost jsoucna“, která je „počátkem změny v jiném, či v sobě, nakolik je jiné“. V druhé polovině je naopak předmětem výkladu *dynamis* jako „způsob bytí jsoucna“ a jemu odpovídající pojetí *energeia*. Základní otázkou předkládané práce je, proč Aristotelés postupuje právě tímto způsobem a jaký je vztah mezi tímto dvojným pojetím *dynamis* a *energeia*. Jde o dva relativně nezávislé koncepty obou těchto pojmů, nebo je mezi tímto dvojným pojetím nějaké užší sepětí?

Po stručném úvodu a poznámce k použité terminologii (1. a 2. kapitola práce) následuje celkové představení Aristotelovy *Metafyziky* (3. kapitola) a šest dalších hlavních kapitol věnovaných vlastnímu tématu práce (kapitoly 4 až 8). Kapitoly 4-6 podávají úvod do problematiky a interpretaci první a druhé kapitoly knihy *Théta*, kapitoly 7-8 jsou pak věnovány některým vybraným pasážím šesté a sedmé kapitoly knihy *Théta*.

Základní představení tematizovaného problému je kvalitní a autor si nad vztahem dvou pojetí *dynamis* a *energeia* klade velmi případné otázky. Také celkové závěry, k nimž autor na závěr své práce dospívá, nejsou sice nijak překvapivé (to, že dvojný význam *dynamis* a *energeia* má podobu analgie, vyplývá například vcelku neproblematicky z Aristotelova textu) a jejich formulace není vždy zcela jasné, lze však s nimi souhlasit a autor v nich osvědčuje i dobrý cit pro to, co a s jakou jistotou lze z Aristotelova textu vyvodit.

Nejkvalitnější z celé práce je pátá a šestá kapitola (a druhá polovina kapitoly čtvrté). Autor v nich prokazuje, že dobře zná řecký text prvních dvou kapitol knihy *Théta*, dokáže i jeho obtížné pasáže vnímavým a inteligentním způsobem interpretovat, upozornit v něm na důležité motivy a problémy a vyvodit přesvědčivé závěry. Výběr sekundární literatury použitý v těchto částech práce by sice mohl být výrazně širší, omezení na několik málo základních titulů však kvalitě autorových interpretací v těchto kapitolách nijak zásadně neškodí a je do značné míry vyváжено soustředěním na primární text. Pokud by celá práce měla stejnou kvalitu jako tyto kapitoly, bylo by nepochybně možné navrhnout hodnocení „výborně“.

Práce však má několik nedostatků, z nichž minimálně jeden považuji za zcela zásadní. Poněkud problematičtější je již třetí kapitola práce „Věda o jsoucím jakožto jsoucím“. Jednak je v ní autor příliš jednostranně a nekriticky závislý na zajímavém, zároveň však specifickém a nikoli neproblematickém výkladu Pierra Aubenqua (kterého navíc využívá, vzhledem stručnosti kapitoly snad pochopitelně, dosti jednostranně a selektivně), jednak není jasné, zda a jak tento výklad ve své práci dále využívá. Tato kapitola tak působí v celku práce působí mírně cizorodě a mohla by vyvolat určité pochybnosti o autorově schopnosti pracovat vyváženě a kriticky se sekundární literaturou.

Tyto pochybnosti se bohužel potvrdí v sedmé a osmé kapitole. Tyto dvě kapitoly jsou totiž až na malé výjimky sestaveny z citátů a parafrázích některých kapitol knihy Jonathana Beera *Doing and being* (Oxford 2009). Jednostranná a zcela nekritická poplatnost tomuto

zdroji se projevuje nejen v celkovém zaměření předkládané interpretace a v jejích hlavních tezích, ale také ve výběru interpretovaných pasáží knihy *Théta*, v konkrétním postupu výkladu a jeho členění, v převzetí jednotlivých motivů, myšlenek a odkazů na další Aristotelovy texty a dokonce i ve volbě ilustrativních příkladů. Tyto dvě klíčové kapitoly, které jako jediné v celé práci podávají výklad druhého základního významu *dynamis* a *energeia* a které představují takřka polovinu práce, jsou tak zcela nepůvodním textem, který nesplňuje základní požadavky kladené na diplomovou práci.

Ještě závažnější je však skutečnost, že tato nepůvodnost není z předkládaného textu dostatečně zřejmá. V případě doslovných citací sice autor jejich zdroj uvádí (byť ani to neplatí zcela, viz např. pětibodové shrnutí na str. 103), v případě parafrází, které mnohdy nemají k doslovným citacím daleko, však velmi často nikoli. V práci je mnoho celých odstavců, které jsou pouhou parafrází Beerova textu, u nichž žádný odkaz na tento zdroj nenalezneme. Vnímavý čtenář si sice povšimne, že autor na Beerovu knihu opakovaně poukazuje, pokud však s jeho knihou není důkladně obeznámen, zůstane mu s největší pravděpodobností míra této závislosti skryta.

Pro ilustraci uvedu alespoň jeden příklad takové neoznačené parafráze::

“The housebuilder, like a hermmaker, requires that the materials for a house have a passive power that correlates with their own active power. The housebuilder also exploits certain further capacities of the materials. For instance, they exploit the capacities of bricks to support certain weights, and the capacities of roofing materials to keep out water.

As in the other cases, there is a single property, being a house, that the materials for a house, not yet worked on, have in one way, the finished house in another way. The finished house is a house in *energeia* in that it results from the exercise of the passive capacities in the materials.” (J. Beere, *Doing and Being*, str. 206)

„Stavějící ke svému postupu vyžaduje materiál, který musí být nadán trpnou *dynamis*, jež je korelativní jeho vlastní. Využívá totiž relevantní vlastnosti zakládající příslušné *dynameis*, které jsou podstatné pro to, aby dům byl domem. Taková je např. *dynamis* cihel snést tíhu, která je na ně kladena.

Tak jako u ostatních příkladů je i zde jedna vlastnost být domem, kterou materiál na dům, jež není hotový, má jedním způsobem a dokončený dům druhým. Dokončený dům je domem *energeiai* jakožto výsledek uskutečnění pasivních *dynameis* materiálu.“ (str. 102 předkládané práce)

Jak známo, hranice plagiátu nemusí být vždy zcela ostré. Patří však do něj také, řečí předpisů, „nepřijatelné parafrázování textu“. Jsem hluboce přesvědčen, že autor předkládaného textu nebyl veden úmyslem klamat. Dovedu si také představit, že k tomuto lapsu mohla také přispět, soudě například podle výrazného rozdílu v kvalitě první a druhé poloviny práce, ale také podle dosti abruptního závěru, časová nouze. Pokud by však chtěl autora někdo z plagiátorství nařknout, nebylo by snadné se tomuto obvinění bránit.

Z dalších nedostatků práce zmíním pouze dva. Prvním je nedostatečně ospravedlněný výběr interpretovaných pasáží. Na začátku sedmé kapitoly své práce tak například autor říká, že „V tuto chvíli překleneme větší část knihy *Théta*, aniž bychom ji interpretovali“ (str. 70). Čím však autor toto „překlenutí“ (či spíše „přeskočení“) odůvodňuje, neříká. Proč jsou tedy tyto kapitoly pro jeho téma natolik nedůležité, že je možné se jim zcela vyhnout a jejich vynechání nijak nezdůvodnit?

Ještě problematičtější je však selektivnost výběru pasáží z šesté až deváté kapitoly knihy *Théta*. Autor na začátku své práce říká, že poskytne „podrobnou interpretaci Aristotelových vyjádření v 1., 2., 6. a částečně také 7. kapitole“ (str. 11). Proč však ponechává bez vysvětlení stranou osmou a devátou kapitolu, o nichž je možné se oprávněně domnívat, že představují *telos*, k němuž celá kniha míří a který jí dává jednotný tvar? Dokonce i v případě šesté kapitoly autor vykládá selektivně pouze některé její pasáže z její první poloviny, aniž by na to přitom čtenáře upozornil, či tuto svou volbu odůvodnil. A interpretaci vybraných míst sedmé kapitoly v poslední kapitole práce ukončuje velmi náhle, bez jasného odůvodnění, proč svůj výklad končí právě zde. Jak již bylo řečeno, výběr pasáží v těchto kapitolách je zřejmě dán závislostí na Beerově textu, ani on však nepostupuje takto selektivně a případné intenzivnější zaměření na některé pasáže zřetelně odůvodňuje.

Druhým, méně důležitým problémem jsou, jak jsem již naznačil, některé formulace, jimiž autor vyjadřuje vztah dvou významů *dynamis* a *energeia*. Co například myslí tím, že „*Dynameis*, které představují počátky bytí *dynamei*, zahrnují *dynamis kata kinésin*“ (str. 113)? Jak máme toto „zahrnování“ chápat? A jaký je jeho vztah k analogické jednotě? Znamená to například, že jeden člen analogie (totiž vztah *dynamis kata kinésin* k pohybu) je zahrnut v druhém (totiž ve vztahu *dynamis* a *energeia* jako dvou způsobů bytí)?

Vzhledem k výše uvedeným nedostatkům, především však vzhledem k výše popsané charakteristice sedmé a osmé kapitoly textu, nemohu bohužel předloženou práci (navzdory velmi dobré kvalitě některých jejích jiných částí) doporučit k obhajobě.

V Praze, 10. září 2015

Štěpán Špinka